

DR. SIMON GYULA
Budapest

A nevelőmunka egyik fontos műhelyéről

A jubileumi alkalom sem jogosít fel holmi „neobarokk” fényekben pompázó ünneplésre. Huszonöt éves a szocialista kollégiumi „mozgalom” hazánkban. Nagyon is érdemes tanulságainál – eredményeinél és problémáinál – elidőzni. Különbösen érintve és érdekelve érzem magam, ha kollégiumról van szó. Ifjúságom tízéves kollégiumi múltja mai napig az együttérzés és a szeretet szálaival fűz ehhez az intézményhez. Érzékeny vagyok sorsa, fejlődése, problémái iránt. Bármikor, ha a *nevelésnek* ez a nagyon fontos és nagy lehetőségű műhelye nem kap kellő figyelmet, magam is a hivatásában sértett önérzetével, „személyes megtámadtatás” címén emelek szót. Úgy tűnik, hogy az intézmény házatáján a problémák ma sokasodnak, ezért emlékeztetőül elmondok néhány gondolatot.

Kiindulásul forduljunk itt is a *történeti tapasztalathoz*. Joggal! Legjobb kollégiumaink (és ilyen sok van) nevelő munkájában összeötvöződik hagyomány és jelen; történeti tudat nélkül ugyanis nemcsak nép, nemzet, de eredményes *nevelés* sem létezhet. A kollégiumi nevelés elmélete és gyakorlata hatalmas „poggyással” érkezik a felszabadulás küszöbére, s ez az örökség jelentős haladó hagyomány őrzője. Az értékeket azonban nem szabad formai oldalról közelíteni, formáságokká merevíteni. Olyan erősen és mélyen motivált nevelő hatásról van szó, mely cselekvési programot adott, és azt képes volt „vezérelni” is; vagy olyan tanulásról az ifjúsági önkormányzat működtetésére, mely jól tudta, hogy lehetetlenség az iskola, a kollégium feladatait az ifjúság egyetértése és aktív közreműködése *nélkül* megoldani. Bethlen Gábor gyulafehérvári kollégiumától a NÉKOSZ-ig – és mai napig tartóan – ez a történeti tapasztalat, miként az is: a magyar kollégiumokat – bárkit is fogadtak be – egy erősen *népi-plebejusi* szellem is átjárta. Nem kívánták a társadalmi hátrányokat oktatásiakkal tetézni.

Szocialista „formációban” gondolkodva a NÉKOSZ a kiindulási pont, jóllehet témánk szempontjából életkori eltérések vannak. Ám érdemes és tanulságos a történelemben hátrább is araszolni, anélkül, hogy mechanikus „egyezésekre”, analógiákra gondolnánk. Ha – például – március 15-ére csak március 15-én kell és lehet gondolni, az előbb-utóbb formalizmusra vezet. A forradalmi megújítás szelleme, az ifjúság kezdeményező képességének „hitele”, az a tanulás, hogy nem lehet az ifjúsági autonómiát tartósan reakciós társadalmi-politikai törekvések szolgálatává tenni – minden nap érvényes! Nevelésügyünk mai célkitűzései elsősorban a *nevelés, a stabil értékrend és értéktudat* kialakítása terén hasznosíthatják ezeket a történeti tapasztalatokat. Itt nem az érték- és eszmerendszer *azonosságáról*, hanem pedagógiai kultúráról, a nevelés tudatosságáról és hatásáról van szó. Arról a pedagógiai gyakorlatról, amely azonosítani kívánta a társadalmat a népivel, a „szocializációt” a haladással.

Hány iharfalevél a fán, annyiféle. Anélkül, hogy kizárnánk a tipizálás lehetőségét, a pedagógiai szituáció is végtelen gazdag lehet. (Ezért *alkotó munka* minden pillanatban a nevelés!) Így hát nem közömbös a nevelés gyakorlatában, hogy a millió és mindig más pedagógiai szituáció megoldásához milyen „példatár” nyújthat konkrét segítséget. A pedagógia mindig több példát tudna „felhasználni”, mint amennyi rendelkezésére áll. Miért feledkeznénk meg hát olyan felemelőkről, mint amilyenekkel

a magyar kollégium története bővelkedik. A tapasztalat nemcsak mai, hanem mindig történeti is! , XVI–XIX. századi coetustól kezdve a mai napig figyelmet érdemel minden olyan rendszer, irányzat, gyakorlat, egy-egy kollégiumi kezdeményezés, amely eredménnyel tudta a közösséget, az önkormányzatot a cél, az értékek, a program, a szervezet és az érdek egységében működtetni.

A kollégium – ha bukdácsolva is – ki tudta forni, alakítani a fegyelem és fegyelmezés modern elveit és eljárásait. Tapasztalata: ha egy rendszer, egy szerkezet, egy közösség azt csinálja, *amit kell*, és úgy csinálja, *ahogy kell*, akkor nem szokott a fegyelem kérdése fölmerülni. Úgy vagyunk vele, mint az egészséggel, mely természetes állapot, s föl sem tűnik, amíg van! A baj ott kezdődik, amikor *nincs!* Ilyenkor jön az orvos, a gyógyszeres kezelés – a nevelésben a fegyelmezés. Nem kívánt állapot, s a büntetésnek – de a jutalmazásnak is! – pedagógiai „árfolyama” nem valami magas. Ellenben, ha jó a „szereposztás”, és mindenki tudja a dolgát – s ez is olyan kollégiumi tapasztalat, melyet nem árt, ha „elles” az iskola –, az alá- és fölérendelésre épülő engedelmesség, a kényszer helyébe (anélkül, hogy a pedagógus irányító szerepe megszűnnék) „mellérendelt”, partneri viszony lép, mely meggyőződésre, trenírozott akaratra épül, belső indítású és vezérlésű és „autonóm” cselekvést eredményez. A cselekvés és viselkedés közösen megállapított és megtartott normái vezetnek el *önuralomra, önellenőrzésre, önnevelésre*. A tanításnak, nevelésnek mindig olyan színvonalúnak kell lennie, hogy feleslegessé tegye a fegyelmezést és észrevétlenné, természetessé a fegyelem jelenlétét. Valahogy úgy, ahogy Kazinczy képzelte: a jó tanító el tudja feledtetni a gyermekekkel, hogy iskolában vannak... Ezt az igazságot a jó kollégiumi nevelők százai tudják és alkalmazzák.

A közöny az ifjúság nevelésében megbocsáthatatlan „bűn”. Éppen ezért a pedagógia különösen nem nélkülözheti az érzelmeket nevelő, olykor szenvedélyes, élményt és elragadtatást nyújtó példákat, az ilyenfajta hatást. Ezekben is bővelkedik a kollégiumok története. Felejtethetetlen, ahogy a magyarországi felvilágosodás, majd a reformkor idején a kollégiumi ifjúság a művelődés feladatait és javait a szociális haladás eszméjével összekötötte. A kollégiumok elvárták külföldi tanulmányúton levő diákjaiktól, hogy ha kell, a cenzúra kijátszásával csempésszék haza az új tudományos műveket. Mi lett volna velünk, ha ezek a kollégiumok nem neveltek volna számunkra Apáczai Cserét, Kazinczyt, Petőfit, Adyt, Móricz Zsigmondot és másokat. Ha csak a jelen évszázadra figyelünk, a nevelés lényegére utal, ami a Galilei-körben, az Eötvös, a Győrffy kollégiumban, a NÉKOSZ-ban és az elmúlt évtizedekben a szocialista kollégiumokban történt. A jó kollégiumokban ma is rendíthetetlen érték a tudás, a műveltség, versengés is folyik érte. Nem győzöm a Pedagógiai Társaság szakosztályaiban eléggé hangsúlyozni, hogy a nevelés dolgában a kollégiumi nevelők élen járnak; birtokosai a legjobb tapasztalatoknak, hasznos, ha odafigyelünk munkájukra.

Az elapadhatatlan történeti példaforrásból még egyet (egy tipikusát!) szeretném kiemelni; olyat, amely alkalmas a nemzeti önismeret és önérzet erősítésére is. A pedagógia történetében magyarság tudatunk egyik éltetője, hogy legjobb kollégiumaink a törökdulás, német elnyomás ellenére lépést és kapcsolatot tudtak tartani Európa élenjáró kollégiumaival, nem volt történeti késésük, szegélynivalójuk. Nem kívánunk egyes jelenségeket „heorizálni”, de tévedés volna azt hinni, hogy a Sárospatakra érkező Comenius, a kor legnagyobb pedagógusa, valami „isten háta mögötti” viszonyokat jött megreformálni. Maga is „a nagy hírű pataki főiskoláról”, annak fényéről szólt. Az ehhez hasonló példákból ragadjunk ki még egyet, a gyermektanulmányi mozgalomét. Ennek a legjobb és legidőtállóbb törekvései lassan és sajnos olykor már csak a kollégiumi nevelés gyakorlatában élnek. Ezt kell mondanunk, amikor az egyoldalúan intellektuális képzés, a tantervi túlszűfolttság évtizedek óta megállíthatatlan előretörésére és a gyermek lehetőségeire, elhanyagolt szempontjaira, világára

gondolunk. Amilyen jóleső, hogy a kollégiumok – sokszor mostoha viszonyaik ellenére – olyan példamutatóan nem feledkeznek meg a gyerekekről, ifjúról, arról, *akiért a kollégium, az iskola, az egész pedagógia van*, azonmód nem feledkezhetünk meg arról sem, hogy e jelenség jelentkezésére a magyar pedagógia-és pszichológiatudomány szinte azon nyomban és magas színvonalon reagált. Nagy László, Ranschburg Pál, Révész Géza, György Aladár, Éltes Mátyás, Ballai Károly, Vértes O. József, Kármán Elemér, Nógrády László, Nemes Lipót, Kemény Gábor és mások működése példázta ezt számunkra. A kollégiumi nevelés itt is jó úton jár: nemcsak hagyományt ápol a „tiszteletadás pátoszával”, hanem a *korszzerűség* szellemében lép előre.

E gondolatsorhoz kapcsolódva kellene a *bazaszeretetre nevelés* kérdéseivel foglalkoznunk. Annyira fontosnak tartjuk, hogy közelesen külön tanulmányban kívánunk – és pedig ebben a folyóiratban – vele foglalkozni. Feltűnőnek tartjuk ezen a területen pedagógiai erőtlenségünket, a didaktikai leleményesség hiányait, bátortalanságait. Pedig kollégiumaink múltja és jelene számos instruktív tapasztalattal, példával szolgálhat idevágóan is.

A múltba nyúló meditációk nosztalgiaához is vezethetnek. Ezt el kell kerülni. A kollégiumok hazai történetének (de az egyetemesnek is) van egy-két visszájára fordítható, elkerülendő „tanulsága”: egy-egy közösségben ne váljon virtussá a törvénynek, a rendnek megszegése; a drákói, olykor „körmönfont” fegyelmezési eszközök sohasem vezetnek „belső vezérlésű”, igazi fegyelemhez; a nevelésnek nem lehet célja, hogy a kollégiumi ifjúagot holmi alázatos „gyülekezetté” formálja, de a demokratikus önkormányzat sem lehet öncél, hanem csupán eszköze, műhelye ez a nevelésnek, a teljes társadalmi gyakorlatnak; a nevelés *önmagában* – még ha a legjobb szándék járja is át – nem vezethet a társadalmi eredetű művelődési *bátrányok és előnyök* megszüntetéséhez. Bőven akad arra is történeti példa, hogy egy-egy kollégium osztályszempontok hűségese kiszolgálása miatt, korántsem tekinthető a demokratikus nevelés előfutárának.

De közelítsünk a múlt századi és a közelmúlt évtizedei felől a jelen problémái felé, azzal a következtetéssel, hogy a történeti tanulság azért is jó, mert segít a nevelési eredmények megszilárdításában. Erre ösztönözni is kell a kollégiumi pedagógusokat, mert a nevelés dolgairól ők tudják a legtöbbet, másrészt mert a kollégium házatáján több a probléma a kellenél; nem egy helyen csüggedés, kicsinyhitűség, megfáradás vesz erőt, kevés a kollégiumi nevelők száma, sokat vesztett e hivatás vonzerejéből stb.

A kollégium – története folyamán is – mindig kapcsolatban volt oktatási intézménnyel, de jellegében el is tért attól: elsősorban *nevelt és ellátott*. Minden kor sajátosan értelmezte a kollégium és az iskola és a kollégium egyéb kapcsolatait. Maradjunk az elsőnél! Az esetleges újraértelmezés végett, fel kell vetni a kérdést: Vajon milyen is ma az az iskola, amellyel a kollégium kapcsolatban áll?

Ha valóban realistik akarunk lenni, akkor az iskola és a kollégium kapcsolatát a folyamat *metszéspontján*, egészen konkrétan kell(-ene) szemügyre venni. Magyarán: a változás mai stádiumában! Hol tart ma az iskola, vannak-e stabil fogódzói, egy, a napirendben, életvitelben sokkal stabilabb kollégiumi nevelés számára!? Foglaljuk össze a legfőbb jellemzőket!

Az iskola egyre nagyobb diáksereget egyre hosszabb ideig fogad magába, s a lakosság igénye az iskoláztatás időtartamának meghosszabbítására előreláthatólag továbbra is növekedni fog. Az iskola szemünk láttára válik egész napossá, a tanulók hovatovább 8–10 órát időznek benne, s az iskolának új vonásként egy sereg szolgáltató-ellátó-felügyelői feladatot is el kell(-ene) látnia *akkor*, amikor hagyományos feladatainak is csak ügyel-bajjal tud eleget tenni. A költségvetés és a beruházások eddig nem számoltak ezzel a változással. A társadalmi-gazdasági fejlődés növelte az is-

kolával és a pedagógusosál szembeni igényeket, követelményeket, s ezt a feltételrendszer nem követte. 1945 óta valamennyi tantervünk vezérlő jelszava – a nevelés hadállásainak erősítése érdekében – a túlterhelés legyűrése, az egyoldalúan intellektuális képzés aránytalanságainak felszámolása volt – sikertelenül. Intézményesült a korrepetálások, az instruktorok, a szülői segítség rendszere, áttekinthetetlené téve a pedagógiailag amúgyis bonyolult „esély-hátrány” problematikát. Amióta az ifjúságszociológiai kutatások hazánkban is megindultak, sokkal differenciáltabb képünk van az ifjúságról. Értékrendjüket, értékorientációjukat értékluralizmus, sokszínűség jellemzi számos negatív vonással, „magatartásbeli” műveletlenséggel. Ma már tagadhatatlan, hogy a szülők, a társadalom – nem is olyan kicsiny része – egyre érthetlenebbül áll szembe az ifjúság értékvilágával, viselkedésével; azt sem értve, hogy miért fordul el az ifjúságunk egy része azoktól az életmintáktól, amelyeket az iskola és a szülők felkínálnak. Az utóbbi évtizedekben gyorsuló ütemű változások mentek végbe a család szerkezetében, a családi élet tartalmában, funkciójában. Ezek közül a nevelést leginkább az érinti, hogy a munkaképes korú férfiak 84, a nők 81%-a dolgozik. A külön munkák (második gazdaság!) szorító karjaiban egyre nagyobb „hiánycikk” lett az idő. Márpedig a nevelés időigényes és nehéz. Igaz, hogy megtanulható, és remekül nevelő szülőket – micsoda szülőket! – is találunk, de nem minden szülő képes megfelelni a gyermeknevelés feladatainak, amivel számolni kell.

Az imént felsorolt problémák azt sugallják, hogy a társadalmi igények és a nevelésügy lehetőségei között – sakknyelven fogalmazva – „patthelyzet” állott be. Mindez még inkább a kollégiumokra kell hogy irányítsa a társadalom és a pedagógia figyelmét! Sok jó tapasztalattal rendelkezünk e szentencia kimondásához: a megoldás a kollégiumi hálózat nagymértékű fejlesztésében és a pedagógusképzés ilyen értelmű aspektusának érvényesítésében keresendő.

Ma a kollégiumi nevelés minden elméleti és minden gyakorlati megnyilatkozása következetesen elfogadja fő céljául és fő feladatául az iskolai munka *elmélyítését és kiegészítését*. Ennek érdekében kialakította a nevelés öt fő területét: *a)* politikai, erkölcsi nevelés; *b)* tanulmányi munka; *c)* fizikai munkára nevelés; *d)* kulturális tevékenység; *e)* testi nevelés. Ezen nincs okunk változtatni, de a feladatok hangsúlya módosulhat, ha a kollégium nem akar elszakadni (az iskolával együtt) az élettől, a társadalmi követelményektől és nem kíván sablonokkal élni. Az iskolát és a kollégiumot ma három erő nyomja a differenciálódás felé: 1. A tanulók hajlamaihoz, képességeihez, tehetségéhez való nagyobb alkalmazkodás a túlterhelés elkerülése végett is. 2. A társadalmi igények, valamint a társadalmi érvényesülés lehetőségei. 3. Az egyetem és a tudomány érdekei. Ezekre oda kell figyelni. De hogyan? Nagyobb alkotói önállósággal, pedagógiai tudatossággal és pedagógiai műveltségünk szüntelen gyarapításával. Az „elmélyítés”, a pedagógiai munka nagyon is tág, a mainál egyetemesebb értelmezését, a kollégiumi nevelés sokkal kreatívabb felfogását tételezi fel. A nevelés évezredes tapasztalata, hogy egész nap nem lehet iskolásszerűen élni. Ma ez a fogalom: „iskolásszerűen”, lényegében egy, a padba kényszerített életforma általánosítását, egy teljesen deformált életvitel kényszerét jelenti, (Még ha nem is gondolunk a gyermek külön mozgásigényére.) A mai modell – padban „életre nevelni” – iszonyatos céltévesztés! Fiatalságunk lényegében nem mozog; vagy ül, vagy ágyban fekszik. Ha játszik is, többnyire „ücsörgésre” késztető, intellektuális játékokat. A tv is erre készíti. Nem ártana visszaemlékeznünk Rousseaura, aki szerint a *nevelés művészete* éppen abban rejlik, hogy a test és a szellem gyakorlatai egymásnak *pibenésül* szolgáljanak. De nézzük csak, mit csinál a reneszánsz korban Rabelais Gargantuája, az ideálisan nevelt ifjú. Néhány órás tanulás után, melyben bőséges idő jut gondolkodásra, itéletalkotásra, kimegy a szabadba, labdázik, testgyakorlatokat végez, fut, ugrik, vív, birkózik, úszik, lovagol, gerelyt hajít, fát vág, kaszál, szénát gyűjt, műhelyeket látogat, és amit lehet,

az életben, közvetlen szemlélet, tapasztalat alapján ismer meg. S ez nem egyetlen példa a neveléstörténetben. Nyugodtan hivatkozhatnánk a sárospataki, a debreceni, a piaristák tatai, a ferencesek esztergomi kollégiumára és a hazai kollégiumok százaira. Különben is, nem a felsorolt tevékenységi formák érdekesek, hanem a fenti példából sugárzó *nevelés szelleme*.

Számunkra úgy tűnik, hogy a művelődés mint igény és megszeretett, az élethez szervesen illeszkedő tevékenység – a mai iskolai szervezeti formák közepette – a kollégiumokban eredményesebben formálható, szükséges arányait is jobban lehet érvényesíteni, amellet a modern pedagógia két „bűvös” követelményének, a differenciálásnak és individualizálásnak is eredményesebben lehet eleget tenni. S ebben nemcsak a tehetség nevelésére, hanem arra is gondolunk, hogy egyetlen „közgyermek”, fiatal se „mulassza el önmagát”... A szocialista művelődési eszmény az utat (az erőfeszítést) és az eredményt (a tudást) általában egységnek tekinti. Megkockáztatnánk: Vajon nem lehetne-kellene némi arányeltolódást kezdeményoznünk úgy, hogy a kollégium elsősorban az „útnak” (azon a motivációnak, érdeklődésnek, módszereknek) szentelne nagyobb figyelmet. Több teret és időt biztosítana a gyermeki aktivitásnak, kísérletnek, „kutatásnak”, megfigyelésnek, tapasztalatszerzésnek, a művelődés képességei formálásának, mint az iskola, mely jelen helyzetében csak botladozva képes minderre. Mindezeket csak azért említjük fel, mert a kollégiumnak az iskolai munka *elmélyítését* és *kiegészítését* szolgáló funkciója nyilvánvalóan helyes értelmezésre, sőt újraértelmezésre is szorul.

A kollégiumi nevelés elméletének elmúlt évtizedeit az is jellemzi, hogy hazai viszonyokra alkalmazva, a gyakorlattal szorosan együttműködve, kidolgozott és kipróbált számos módszert, szervezetet, és általánosított „hiteles”, érvényes elveket, gondolatokat. Ismételjük: egyik nagy érdeme, hogy mindig számolt a *bazai* sajátosságokkal, és a valóság elemzéséből indult ki. Makarenko kezdeti elemi hatását is követte a konkrét hazai viszonyok, a haladó hagyományok mérlegelése és a továbbfejlesztés szándéka. Ma már a közösségnek, magának a szerkezetnek is egy sokkal differenciáltabb, színesebb és dinamikusabb képe áll elénk, mely nyitottabb, lehetséges átmenetei vannak, számol az életkorral, az érdeklődéssel, az érdekekkel, és mert nem tagadja a kollégiumokban sem a létezésüket, odafigyel a spontán csoportosulások bonyolult rendszerére is. Finom és törekeny hangszerré vált a közösség, melyen játszani csak jól szervezett, folyamatosan végzett feladatokkal, *tevékenységgel* lehet. Ebben válik kiemelkedő jelentőségűvé az *önkormányzat*, mely segít a feladatok elvégzésének elsajátításában, a végrehajtás ellenőrzésében, elemzésében, értékelésében, elsajátíttatja – természetesen nevelői segítséggel – a vezetés „fortélyait”, kialakítja az önkormányzó képességet és végső soron az önnevelés csúcsaira vezet. A legújabb pszichológiai és szociológiai kutatások eredményeit is hasznosítva, vált egységessé a „szocializáció” és a „perszonalizáció” a nevelési folyamatban. Ma már a közösség és a személyiség egyúgyazon dolog két oldala, egyenlő értékű része. Hiba volt ezt a két fogalmat és követelményt egymással szembe vagy sorrendbe állítani. Egy pillanatra sem felejtette el a kollégiumi nevelés elmélete és gyakorlata azt sem, hogy valamennyi feladat megoldásának kulcsszereplője: a *pedagógus*, az ő tudása, tapintata, alkotó kedve. (Ez itt mennyi mindent kellene még elmondani a presztízstől kezdve a kollégiumi nevelők nagyfokú hiányáig...) A *tanár-diák* viszony pedig, mint alapvető szubjektív tényező, a legfontosabb szabályozó, rendet teremtő elv lehet a millió hatás rengetegében.

A huszonöt éves évforduló alkalmából szerettünk volna néhány eredményre és lehetőségre rámutatni. Az oktatásban nem is annyira bonyolult, mint inkább egyértelműen *nehéz* a helyzet. Ám észre kell vennünk és erőforrásként kihasználnunk, hogy a kollégiumi nevelés lehetőségei hegycsúcsként emelkednek ki a nevelésügy tájain. Lényegében egy *siker*es intézményünknek tekinthetjük, akár az elmélet, akár a gyakorlat

terén elért eredményeire tekintünk. Éppen ezért biztatás- és kritikaként is mondjuk a következőket. Nagyszerű, tudományos módszerrel végzett felmérések, eredményvizsgálatok, kísérletek bizonyítják, hogy számos kollégiumi nevelő munkáját magasszintű elméleti megalapozással végzi. Tudományos akadémiánk már közel két évtizede inspirálja és várja a gyakorló pedagógusokat a tudományos minősítés fórumain – ám hasztalan. Tapasztalt, nagy tudású „öregek”, középkorúak és tehetséges, szorgalmas fiatalok egyaránt távol tartják ettől magukat. Pedig ezáltal a nevelési tapasztalatnak igen gazdag tárháza nem válhat a nevelésügy közkincsévé, és az elmélet is távolodik a gyakorlattól.

Neveléspolitikai gondolatlanul zárnám rövidre szabott eszme-futtatásom. A pedagógiában végképp nincsenek csodák. De van és lehet *stabilitás* és ismét *stabilitás*. Ez az én pedagógiai hitvallásomban a „szeszám”, a varázsige. A pedagógiai újítás – mely szükséges – nem azonos az iparéval. Az ipar, a termelés jelszava: a fejlődés változással jár, melyben kockázatni is lehet. A pedagógiáé: stabil értékrend, stabil hatások, stabil körülmények, nyugodt, zavartalan alkotó légkör, szilárd alapokra fektetett nevelési terv, s ameddig csak lehet, stabil tanterv és tankönyvek, stabil helyzetű pedagógusok (sokoldalúan értelmezve), ugyanakkor *fejlődés* a feltételekben, a szervezetben, a módszerekben és az elmélet és a gyakorlat kapcsolatában; nagyon átgondolt reform az oktatás tartalmában, olyan, mely nemcsak a tudományra, az életre, hanem a gyermekre is tekintettel van. Az iskola, a kollégium nem viselheti el az elbizonytalanodást, a zaklatottság állapotát, a szüntelen és öncélú átszervezést, holmi „neomániát” . . . és végképp nem a *kockázatot*. Mindezt azért mondjuk el, hogy megerősítsük munkájukban és hitükben azokat, akik a pedagóguspályát hivatásnak tekintik.

S ha már az iparról is szót ejtünk, hadd jegyezzük meg, hogy hazánkban a tan kötelezettségnek eleget tett minden korú állampolgár előtt nyilvánvaló, hogy a termelés színvonalá és az életszínvonal között ok és okozati összefüggés van, az az iskola és kollégium azt is szeretné, ha ebben az összefüggésben és kölcsönhatásban a képzés szerepe is megfelelő elismerést nyerne. *Képzés, kutatás, beruházás* – ez a modern állam közigazgatási gyakorlata. Ha ezek közül bármelyik hiányt szenved, mindenféle életszínvonal-emelési terv dugába dől. A képzésnek tehát lépést kell tartania a tudománnyal és az ipar megújításával, úgy is, mint azok egyik feltétele, s „élveznie” kell a társadalom támogatását, ösztönzését és felelősségét. A kollégium elmélyíti és kiegészíti – mondtuk. Igen! Azt is teszi, de sokkal átfogóbb módon, minthogy korrigáljon, korrepetáljon. Egy társadalom képzési intézményrendszerre – különösen hosszú távon – aligha rendezkedhet be korrekcióra, jószereivel „pótintézmények” működtetésére. Ez nagyon költséges, és nem is hatékony. A képzésben az oktatás mellett még nagyon fontos más dolgok is léteznek. Embernevelésre, sokoldalú képzésre gondolunk, melyben a kollégium sok mindenben nem utánozhatja az iskola mai példáját, annak módszereit. A kollégiumnak önálló funkciója is van, nem szervezheti az életet az iskola „árnyékmásának”, sajátos az eszköztára és lehetőségei is. Csak a cél teljesen azonos. A magunk részéről a jövőt az iskola és a kollégium közötti nagyobb mérvű munkamegosztásban, a mellérendelés és a nagyobb önállóság helyes értelmezésében látjuk.

Sok, nagyon sok jó kollégiumra volna szüksége az országnak. Ezek nevelési „jelei” fölismerhetők az életben, a jó kollégiumot járt diákok valahogy „összeszedettebbek”, jobban állják a sarat, a megpróbáltatásokat. Amellett sem mehetünk el közömbösen, hogy a kutatások szerint a kollégisták sorában *kevesebb* az italozó, a dohányosok, a „kábitószeresek”, a veszélyeztetettek, a bűnözők száma. Ám a kollégiumok fejlesztésének első és utolsó szavát, a társadalmi igény, érdeklődés és érdek *ereje* fogja kimondani. Ezt kell segíteni, „szítani” és fokozni a kollégiumi nevelés szemmel látható és kézzel fogható *jó eredményeivel*.